

bolj ljubi t. j. malo krhka, — „ker mačke v vreči“ nanoben način noče kupiti. —

Žalibog je vendar poleg svojega dobrega vodila cenino in zavolj ognja varnejšo pipo za tabak zamenil s dražjejo in zavolj ognja nevarnejšo smodko (cigaro) in pri ti reči mačko v vreči — jemu celo nepoznano in drago smodko zamenil z že privajeno pipo, samo, da tudi on puha tabak po šegi.

Napako, katero je pri tem storil, hoče sicer pri kupovanju smodke s tim popraviti, da preišče z naj večšo previdnostjo vsako, samo da ne bi kupil take, ktera, kakor pravi „ne vleče“. —

Ker mu mali košček tabaka, od kterega še mora ospiču odgriznoti in izplunoti in zadnji četrt celo neporabljen odvrči — kar vse prav dobro ve — na leto precej drago dojde, tudi če celo leto prav pravilno puha, da, mnogokrat tako drago, kot pol ali celo dače, ktero na leto plačuje. To vendar vse celo nič ne dene, ker če si okol novega leta kupi novi koledarček, spet gleda, da pri tem one nepotrebne stroške nekoliko poravnja, in zatoraj si koledarček mesto za 30 kr. za 20 kr. kupi; tudi pri tem kupu noče kupiti „mačke v vreči“ zatorej do meseca februarja in si pomaga brez koledarčka kolikor je mogoče in tedaj si izbere še le takega, ki je meseca januarja vreme naj bolj prorokoval. Žalibog ne pretehta in ne pregleda vsikdar v svojem gospodarstvu vse tako natanko, tukaj mu splava marsikteri goldinarček po vodi po nepretehtanem ravnanju, in pri svojih vredbah in podvzetjih je mnogokrat podoben onemu možu, ki je prižgal za 1 gld. bankovec, in iskal zgubljen krajcar.

Tudi drugim gospodarom se večkrat pripeti, kateri niso tako zviti ko ta prebrisaneč, da si kupijo „mačko v vreči“ brez da bi to opazili, in da tudi večkrat mačko v vreči prodajo in se strašno jezijo, ako mislijo da so kakošno malenkost za pol krajcarja predrago kupili, če so ravno mnogokrat pri večših kupih zlo nestrogi, samo zarad stare navade in mnogokrat tudi iz lenobe in malomarnosti.

To se mnogokrat zgodi pri prodaji takih gospodarskih pridelkov, kateri se težko vagajo kot seno, slama, detela, živa ali itd. in vendar je vaganje jedina varna mera, po kateri se naj gotovejše določi prava vrednost vseh gospodarskih pridelkov. Pri prodaji takih stvari naj večkrat odloči samo okomera, in tukaj proda gospodar naj večkrat „mačko v vreči“ in skoraj vsikdar na svojo škodo. Kupec, kateri vsak teden, ali morebiti celo vsak dan tako blago kupi, je v tem dobro vaje in zatoraj tudi naj rajše kupi od kmeta po okomeri, ker pri takem kupu vsikdar padne dobiček v njegov žep. (Konec prihodnjič.)

Bučelarstvo.

Bolezen bučel. Pri bučelah nahajamo dve bolezni, iz prehladenja namreč, vlage in nezdravega medu postala griža, in gnjila zalega (Faulbrut), ktera je za druge buče zlo okužljiva. Panji, ki so z gnjilo zalego okuženi, morajo poginoti, če ne prej po 2—3 letih. Proti taki bolezni drugega zdravila ni, kakor da se buče iz panja vzamejo, v drugega čistega prenesejo in s toplim medom krmijo. Zdravila, ktera so že od nekdanj stari bučelarji priporočali, nimajo nobenega vspeha. Tako imenovana besnoča, za ktero buče s močnim trganjem poginjajo, je posledek strupa, kterega so se buče ali iz strupnega bilja ali iz kake druge stvari nazižale. Tako imenovana roženost ali grbavost (*Büschelkrankheit*) ni nobena bolezen, ker tako nasmišljeni izrod ni nič drugega, kakor nakupljeni pelud (*Blumenstaub*). G. L.

Stanko Vrazova literarna zapuščina.

Poroča F. Kočevar.

(Dalje.)

Kar se slovstvene vrednosti spisov umetnega blaga tiče, o tej ne bom poročal. Kritika ni moja stvar. Spisi leže brez vsakega reda na kupu, kakor seno na navlju. Tu je zvezek, tam sešitek, tam opet mal almanasec, tu je krpica papira, tam opet cela, dva, trikrat prelomljena pola, tu je nekaj odstriženega, tam nekaj odtrganega ali prilepljenega. Mnogo spisov je s svinčenko spisanih, in ta spisava se je v teku časa tako razmazala, da se neki spisi celo več brati ne morejo, kar je posebno pri neklih narodnih pesmih zelo škoda. Spisi so spisani veči del v Bohoričici in Gajici, deloma pa tudi v Metelčici in Danjčici, neke prekmurske narodne pesmi tudi v pravopisu magjarskega jezika.

Kolikokrat smo mi Slovenci zadnjih trideset let pomanjkanje dušne hrane trpeli, ne vede za ta bogati zaklad, ki ga nam je St. Vraz nakopil. Bila mu za to večna slava in stoterna hvala od nas jegovih potomkov!

Da je v rokopisu razun St. Vrazovih umetnih umotvorov in prevodov tudi tolik broj spisov drugih pisateljev, bi jaz iz tega tolmačil, da je St. Vraz brž ko ne imel nakano, vse te spise v kakšnem almanahu izdati. Sicer to misel nisem našel nikjer v rokopisu napomenjeno, pa vendar bi sodil tako, celo če se še to v obzir vzame, da se je pred letom 1848 na Hrovaškem marsičesa natisnoti smelo, kar bi se bilo na Vaši strani Sotle gotovo zaplenilo bilo.

Cela literarna zapuščina St. Vrazova tako hrvaška kakor slovenska je lastnina matice ilirske. Slovenski del zapuščine, kakor sem ga opisal, leži zdaj pri gospodu profesorju Fr. Erjavcu v prirodoslovnem kabinetu zagrebske velike realke, kjer je precej varen proti nesreči ognja. Kolikor sem pozvedel ne kani matica ilirska slovenski del St. Vrazove literarne zapuščine izdati, ampak pripravna je drage volje rokopis matici slovenski odstopiti. Naj bi tedaj naša matica gospoda Fr. Erjavca, ki je že tak jen mandatar za Zagreb, še posebno v to ime pooblastila, da rokopis formalno od matice ilirske prevzame.

Kar se narodnega blaga, posebno kar se narodnih pesmi tiče, bi morala ena prvih skrbi naše matice ta biti, da se pod njeno egido in nadzirateljstvom naberejo in izdajo vse naše narodne pesmi, in da v to ime potrebne priprave precej odredi. Za narodnimi pesmimi morale bi priti na red narodne pripovedke, narodni pregovori, narodne igre, vraže in sploh vse narodno blago. Ne ena narodna drobtinica ne bi smela iti pod kvar. In to vse bi bil pristojen appendix k našemu velikemu slovarju, ki ga gospod Levstik v natis vreduje.

Kar se pa še posebe umetnega blaga St. Vrazove slovenske literarne zapuščine tiče, si ne morem kaj, da ne bi k koncu še to opazko pridodal, da po mojem mnenju spisi v tej obliki, v kateri se v rokopisu nahajajo, niso za natis. Ne zavoljo tega, ker so mnogi umotvori le prvi načrt, le površni osnutek, ti bi se lahko odločiti mogli; ampak zavoljo tega, ker je jih pretežni del spisan v vzhodnem slovenskem narečju. Med tistim časom, ko so se spisali in med današnjim leži en cel človeški zarod, leži celih pet in dvajset novičnih tečajev, leže zraven njih vsa druga mnogotera slovstvena dela, ki so v zadnjih tridesetih letih na dan prišla, in našemu knjižnemu jeziku poseben značaj vpečatila. Vodnik in Prešern, posebno pa Novice so kranjsko gorenščino v našo knjigo kot pismeni jezik vpeljale; in danas stoji vsa slovenska pismenost na temelju kranjske gorenščine. Po mnogem prerivanju po knjigah in časopisih se je to po sebi dosta rogljato slovensko narečje še precej ogladilo; kakor se oglađi n. pr. oster kremen, ki ga povodnje po produ brusijo. V enem leta 1844 St. Vrazu od nekega vzhodnega Slovenca pisanem listu se pisatelj na Novice toži, da mu vsak jegov dopis kranjčijo. Če ravno je od vseh poznateljev našega jezika priznано, da je vzhodna slovensčina izmed vseh slovenskih narečij leksikalno naj bogatejša, gramatikalno naj čistejša, in v svojej dikeji naj bolj slovansko-značajna, in zraven tega tudi koroščini in dolensčini bliža nego gorenščina, vendar prevage v naši knjigi nikdar več zadobila ne bo. Le St. Vraz, ki je deset let pred Novicami pisati začel, bi bil mogel jo, da se ne bil pozneje ilirščine poprijel, na književni prestol posaditi! In to je gotovo, da so St. Vrazovi leta 1833 spisani slovenski umotvori, kar se jezika tiče mnogo bolji, kakor Novični od leta 1843. Danas ima vzhodna slovensčina le še to nalogo, da po časih v naš knjižni jezik vteka, ter s tem svojim vtekanjem jegov še dosta skaljen tok čisti.

Vse to skupaj vzeto me nuka na ta predlog, naj se umetno blago St. Vrazove slovenske literarne zapuščine pred izdanjem, kar se jezika tiče, po kakšni vešti roki revidira. (Dalje prihodnjič.)

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

10. Pogosto se vendar more opaziti, da je zamenjivna veljava kterih izdelkov večja ali manjša od dela; to more se dogoditi, kedar je teh izdelkov bolj ali manj potreba,

veče ali manjše zahtevanje za nje ali kedar se je kakšna dobra mašina iznašla na kratko kedar ni izpravljanje z zahtevanjem v pravi razmeri. To vendar naj nikogar preveč ne moti, ker takšne razmere le kratko trajati morejo, brž se poravnajo in medsobne zastanke poplačajo tako da obvelja obče pravilo: kedar se naj zamenjuje, se zamenjuje delo za delo.

11. Zamenjivavec ali trgovec ne vdeluje izdelku ali blagu nobene nove veljave; pa množi delo in hrani čas izdelovatelu in porabitelju, t. j. temu, ki stvari načinja in onemu, ki jih potem rabi. Trgovec, štacunar in kramar ne prenareja ne nožev, ne sukna ne platna, temoč prodava blago kakšnega od fabrikantov dobiva, pa vendar s tim mnogo občinstvu koristi. Ko bi n. p. kmet, ki kos potrebuje imel z svojim žitom k kovaču, ki kose, dela potovati, da ga tam za potrebno mu orodje zamenji, bi ga ta kosa gotovo 10 krat več koštala, kakor ga zdaj. Ravna takšna razmera bi bila, ko bi vsakdo, ki kaj potrebuje, kar si sam načiniti ne more imel iti drugod svoj izdelek za druge mu potrebke izmeniti. Zato trgovec, da si sam blagu nove veljave ne vdeluje vendar s tim občinstvu veliko službo in korist delada stroške, s kterimi se stvari dobivajo in razpošiljajo, mnogo pomanjšuje; jegovo poslovanje je zato toliko, in v časih še več vredno kakor onih, ki blago izdelujejo.

12. Lehko je iz tega posneti, da bolje ko so zamene, boljše trgovcu in občinstvu: Na večji dobiček je trgovcu, ker z enim in istim kapitalom v danem času več zamen opravi more, in s tim mu večji letni donesek: pa ko mu blago urno od rok teče, mu tudi leži naplačo znižava in tako je boljše občinstvu, ker ga za boljši kup dobiva. Zato je tedaj kakor vidimo v vgodnih in dobrih časih brižna trgovina, zamenjivanje se opravlja brižno ter na boljši dobiček trgovcu in občinstvu.

13. Imamo vendar omeniti tri okolnosti, po kterih se gosto ali redko zamenjivanje, brižna ali slaba trgovina ravna. Prvič je zvedenost ali inteligencija naroda. Vsakdo bi rad imel različnih stvari, z kterimi si življenje vgodno in srečno pripravljamo, samo da je pozna in ve kako si jih pridobiti. Narod se tedaj naj prej ima učiti poznavati stvari, ktere so mu za vgodno in srečno življenje potrebne, in naj boljše načine, po kterih si jih naj leži priskrbivati more. Zato so nam časniki, potovanje po tujih deželah in vsako sredstvo, po katerem se pozvedenje pridobiva velike koristi: s tim se nam budijo želje si svoje stanje enako z drugimi boljšeovati, kar nas k večji brižnosti in marljivosti nudi.

(Dalje prihodnjič.)

Pod Lipo.

Podučivni in vgodni pogovori.

Semenko (*sedi z Igličem sam pri mizi pod lipo*). No, Iglič, kaj ste brali važnega v časnikih?

Iglič. Za me je naj bolj važno to, da zdaj vem da je g. L. Svetec izvrsten slovenski slovničar, ker je to on sam pri sodnji na Dunaju rekel.

Semenko. Zakaj pa je to za vas tako važno?

Iglič. Ker namerjavam izdajati knjigo „o slovenskih akcentih“ in če kaj ne bom znal, bom pisal Svetcu, da mi pove.

Semenko. Ali pa bo ta knjiga nas Slovence kaj podučila in nam poprek koristila?

Iglič. Tega še zdaj celo ne vem, hočem vendar zdaj začeti nekaj pisati, da pokažem, da jaz tudi pisati vem.

Semenko. Če ne bi vedel, da se radi šalite, bi si moral misliti, da se vam je začelo v gornjem vašem nastropju (*po kaže na glavo*) nekaj mešati! — Kaj pa še vas je drugo zanimalo, kar ste brali.

Iglič. Posebno še me je tudi zanimala velika narodna svečanost, ki je bila 16. maja v Pragi. To je morala biti krasota! — Zlo mi je žal, da nisem bil tam. — Da bi bil —

Semenko (*mu hitro segne v besedo*) imeli denarja, bi tudi bili šli v Prago, ste hoteli reči, kaj ne? Tako se je godilo tudi meni in mnogim drugim marsikteri bi se bil rad vdeležil svečanosti, pa —

Iglič (*mu segne v besedo*). Pa ni imel (*smene s palcem in kazavnikom*) „ta je prva“, kaj ne?

Semenko. Da, da, ta je prva, ta, če te ni se ne more nič napraviti. — Svečanost je tudi mene naj bolj zanimala,

morala pa je res biti prav velikanska, ker se skoraj po vseh časnikih, se ve da slovanskih četeje, da še zlata Praga take svečanosti ni videla; pa taka je tudi morala biti, saj se ni pokladal kamen samo česku gledišču, temoč novi dobi česke in morebiti tudi cele slovanske zgodovine?

Ljubomir (*ki pristopi z mnogimi drugimi tovarši*). No, kaj pa vidva tukaj politizirata, zakaj pa nista došla, na njivo, da bi videla kako se globoko orje.

Semenko. Nisva vedela, kje ste bili. Ali pa je globoko oranje res tako zlo koristno, kakor se piše o njem?

Ljubomir. No, to se ve da je, samo skusite, in se boste sami taki prepričali, saj vas to ne bo mnogo stalo, in zgaube ne bo tudi nobene.

Žalec. Hvala lepa! prosim! — Zdaj pa nam spet razlagajte neke politične stvari.

Ljubomir. Dobro! — Zadnjikrat smo govorili, o ljudovladni državi in pitalo se je; ktere različne ljudovladne državne vravnave da so? in na to odgovorim: Če v ljudj vladju podeli ljudstvo državino oblast več osebam, ktere si samo izvoli, se ljudovladje pravi demokratično; taka državna vravnava je tedaj položena na ljudsko samoblastje, t. j. volja ljudstva je tukaj celo neodvisna; če pa se oblast ne da voljenim iz ljudstva, temoč samo nekim posebnim prvenstvenim rodovinom ali rodom, kakor je p. to bilo v Benetkah v Genovi; se pravi taka država aristokratično ljudovladje.

Iglič. Kaj pa se imenuje aristokracija?

Ljubomir. Aristokracija bi se po našem moralo imenovati vladanje naj boljših, navadno vendar pomeni ta beseda vladanje zlahitnežev; od onega časa vendar, ko so zlahitni ali zlahitneži nehali biti naj boljši, tudi ni več nobenega aristokratičnega ljudovladja, in še imajo zlahitni zdaj samo nekoliko vpliva v monarhijah in to skoraj vsikdar na škodo ljudstva.

Semenko. Kdo po te spada k ljudstvu?

Ljubomir. K ljudstvu spadajo prav za prav vsi državljani, če imajo vendar ali zahtevajo v kaki državi posebni stanovi p. zlahitneži, ali vojaki itd. posebne predprave ali privilegije, po kterih drugi državljani škodo imajo; se navadno imenuje ljudstvo ona velika množina, kteri se po onih, ki imajo posebne pravice, mnoga prikratijo.

Žalec. Kaj pa je aristokraciji nasprotno.

Ljubomir. O tem prihodnjič, zdaj z Bogom!

Dopis.

Od sv. Jakoba v slov. goricah, 4. junija. Na visoki binkoštni praznik prišli so nekteri trdo nemški rokodelski fantje iz Gradca, med kterimi sta bila tudi dva Dunajčana, v tako imenovano Drozgovo gorico, koje posestnik je neki oštir, Bühm po imenu, v nemškem Gradcu. Kako grdo so oba binkoštna svetka pri nas rogovili! moramo zaradi sramote pred Bogom in ljudstvom zamolčati, nego le toliko povemo, da ljudje ki tako počenjajo „niso naše gore list“. Slovenci sploh ne žalijo vernega svojega naroda, ker dobro vedo, da ima vsaka reč svoj čas in svoje mesto.

Pri nas imamo hudo sušo, kaj bo, ako pohlevnega deža ne dobimo.

Tudi tatje rogovilijo po naših pivnicah in kravskih hlevih ter veliko škode store. Uno večer so pri nekem kmetu na Policah kravo ukradli ter jo zabodli zunaj hleva, pa so jo morali pustiti, ker jih je menda nekdo pregнал.

Kaj le vendar g. g. župani s svojo patrolo delajo?

Ravno ko te vrstice pišem, dobim pismo od vrlega domorodca Luka Drzečnika iz Ribnice, v kojem toži, da se mora ribniška mladina v 3. razredu celo nemško učiti in da je c. k. okrajni urad marnberški občinam Arlea, sv. Anton, in sv. Primož na slovensko vlogo odgovoril nemško in sicer tako da še menda ni dopuščeno v slovenskem jeziku uradovati.

Mar misli marnberški okrajni urad, da ostane §. 19 temeljnih državnih postav samo na papirju?

Strmski.

Politični ogled.

Iz državnega zbora. V 112. seji se je posvetovalo o dohodkih in načinu, kako poplačati dovoljene stroške. — Četvero prvih poglavij (cesarski dvor, državni zbor in mini-